Troms og Finnmark fylkeskommune
Romssa ja Finnmárkku fylkkagielda
Tromssan ja Finmarkun fylkinkomuuni

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Sámedikki ja Romssa ja Finnmárkku fylkkagieldda ovttasbargošiehtadus

Samarbeidsavtale mellom Sametinget og Troms og Finnmark fylkeskommune

Sisdoallu

Servodatmihttu 4
Álgu 4

1.oassi: Ovttasbarggu hápmi 6

2.oassi: Sámi gielat 7
Sámi báikenamat ja šilten 8
Sámi giellaguovddážat ja sámi giellaguovllut 8
Guovttegielatvuođa ovttasbargu Romssa ja Finnmárkku fylkkagielddas 8
Speallo- ja appaovddideapmi 9
Joatkkaoahppu 9
Karrierebagadallan ja rávisolbmuidoahpahus 11
Alit oahppu ja dutkan 12

3.oassi: Servodat- ja ealáhusovdánahttin 13
Ceavzilvuohta, dálkkádat, konsultašuvnnat ja álbmotovdáneapmi 13
Ealáhus- ja industriijaovddideapmi 14
Dutkan, innovašuvdna ja mobiliseren 15
Oktasaš ealáhusáŋgiruššamat 15
Guolástus ja mariidna ealáhusat 15
Mátkeealáhusat ja kulturealáhusat 16
Boraspiret 16
Johtalus ja infrastruktuvra 17

4. oassi: Sámi kultuvra 18
Romssa ja Finnmárkko museat 19
Kulturmuitohálddašeapmi 19
Lávdedáidda, filbma ja visuála dáidda 20
Girjerádju ja girjjálašvuohta 21
Valáštallan 21
Sámi organisašuvdnaeallin 21
Dearvvašvuohta, eallindilli, valáštallan ja álbmotdearvvašvuohta 21
Veahkaváldi, givssideapmi ja vealaheapmi 22

Innhold

Samfunnsmål 4
Innledning 4

Del 1: Samarbeidets art 6

Del 2: Samiske språk 7
Samiske stedsnavn og skilting 8
Samiske språksentre og samisk språkområde 8
Tospråklighetsarbeidet i Troms og Finnmark fylkeskommune 8
Spill- og apputvikling 9
Videregående opplæring 9
Karriereveiledning og voksenopplæring 11
Høyere utdanning og forskning 11

Del 3: Samfunns- og næringsutvikling 13
Bærekraft, klima, konsultasjoner og befolkningsutvikling 13
Nærings- og industriutvikling 14
Forskning, innovasjon og mobilisering 14
Felles næringssatsinger 15
Fiskeri og marine næringer 15
Reiseliv og kulturnæring 16
Rovvilt 16
Samferdsel og infrastruktur 16

Del 4: Samisk kultur 18
Museene i Troms og Finnmark 18
Kulturminneforvaltning 19
Scenekunst, film og visuell kunst 20
Bibliotek og litteratur 20
Idrett 21
Samisk organisasjonsliv 21
Helse, levekår, idrett og folkehelse 21
Vold, mobbing og diskriminering 22

Servodatmihttu

Searvadahttit sámi giela ja kultuvrra eanemus servodatsurggiide, nu ahte sámi servodagas ja ealáhusain lea oadjebas boahtteáigi.

Álgu

Osolaččat háliidit dáinna ovttasbargošiehtadusain ovttastahttit fámuid ovddidandihte Romssa ja Finnmárkku, gos sámi eallinválljen ja árgabeaivválljen, sihke oktagaslaččat ja kollektiivvalaččat, lea vejolaš ja lunddolaš oassi servodatovdánahttimis, sihke sámi báikegottiin ja gávpot- ja regionguovddážiin.

Šiehtadusas ferte vuhttot ahte Romsa ja Finnmárku lea dat guovlu gos orrot eanemus sápmelaččat, ja dat geatnegahttá osolaččaid áŋgiruššat garraseappot, ja geavahit Sámedikki rolla sámiid álbmotválljejuvvon orgánan ja fylkkagielddaid rolla servodatovdánahtti orgánan.

Osolaččat vuorjašuvvet regiovnna ássandábiiguin. Sámi giliid goarideapmi lea earenoamáš duođalaš sámi kultuvrra boahtteáigái máŋgga dáfus. Osolaččat háliidit bidjat earenoamáš fokusa sámi giellaovdánahttimii, bissun- ja ássanmoktii, ja ođđa konsulterenlága sajusteapmái.

Buot servodatsurggiin váilu statistihkka ja dutkan sámi servodagaid birra mat sáhttet doaibmat politihkalaš mearrádusaid máhttovuođđun. Osolaččat dovddahit dárbbu veahkkin ovddidit oktasaš máhttovuođu sámi diliid birra, mas maiddái árbediehtu sajustuvvo almmolaš plánemiidda, bálvalusfálaldagaide ja resurssahálddašeapmái.

Romssa ja Finnmárkku fylkkagielda háliida jahkásaččat lágidit sámekonferánssa mas gažaldagat sámi áššiid birra suokkardallojuvvojit regionála, našunála ja globála servodatkonteavsttas.

Osolaččat háliidit earenoamážit olahit Romssa ja Finnmárkku suohkaniid, go jurddašit ahte suoh-

Samfunnsmål

Inkludere samisk språk og kultur på flest mulig samfunnsområder, slik at samiske samfunn og næringer har en trygg framtid.

Innledning

Partene vil gjennom denne samarbeidsavtalen forene krefter for å få til en utvikling i Troms og Finnmark, der samiske livsvalg og hverdagsvalg, både individuelt og kollektivt, er en mulig og naturlig del av samfunnsutviklingen, både i samiske lokalsamfunn og i by- og regionsentre.

Avtalen må ses i lys av at Troms og Finnmark er det området som er tettest befolket av samer, og dette forplikter partene til en forsterket innsats hvor man benytter Sametingets rolle som samenes folkevalgte organ og fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler.

Partene ser med uro på den demografiske utviklingen i regionen. Svekkelse av de samiske bygdene er særlig alvorlig for framtiden til samisk kultur i vid forstand. Partene vil ha et særlig fokus på samisk språkutvikling, på bli- og bolyst, og på innfasingen av den nye konsultasjonsloven.

Innen alle samfunnssektorer savnes statistikk og forskning som kan utfylle kunnskapsgrunnlaget for politiske beslutninger som angår samiske samfunn. Partene erkjenner behovet for å bidra til utvikling av et felles kunnskapsgrunnlag for samiske forhold, der også tradisjonell kunnskap inngår i offentlig planlegging, tjenestetilbud og ressursforvaltning.

Troms og Finnmark fylkeskommune vil arrangere en årlig samekonferanse der samiske spørsmål settes inn i en regional, nasjonal og global samfunnskontekst.

Partene vil rette særskilt oppmerksomhet mot kommunene i Troms og Finnmark med tanke på

kanat galget ieža sáhttit ovddidit iežaset sámepolitihka, dasa gullá maid gelbbolašvuođa nannen bargat sámi áššiiguin suohkanis. Osolaččat áigot ovddidit ovttasbarggu álgoálbmotgažaldagain našunála ja riikkaidgaskasaš dásis, earenoamážit sirkumpolára guovllus ja davviguovlopolitihka hábmemis.

Osolaččat háliidit hobehit čuovvolanbarggu das mii lea báhcán Sámi vuoigatvuođalávdegotti evttohusas guovlluid hárrái lulábealde Finnmárkku.

Geassemánu 2023 geige Duohtavuođa- ja seanadankommišuvdna iežas raportta mas dáruiduhttinhistorjá ja dan váikkuhusat ovdanbuktojit. Osolaččat áigot dalle dovddastit stuoraservodagas vássánáiggi birra ja dan váikkuhusaid birra, ja ahte ain gávdnojit dáruiduhttima mekanismmat doaimmas otná dán beaivve.

Doaibmi demokratiija eaktun lea oktasaš almmolašvuohta, mii eanemus lági mielde maid lea olahanmuttus sámegillii. Osolaččat fertejit leat aktiivvalaš ovddideaddjit sihkkarastit friddja ja dieđihuvvon almmolaš digaštallama sámi áššiid birra. Osolaččat vásihit ahte iežamet barggu bokte lea mis ovddasvástádus láhčit dili fátmmasteaddji digaštallamii, ja maid dohkkeheami dihte guhtet guoibmámet áŋgiruššama juohkehačča iežas rolla ja ovddasvástádusa vuođul.

at kommunene skal kunne utvikle sin egen samepolitikk, herunder styrke kompetansen til å jobbe med samiske saker i kommunen.

Partene vil bidra til styrket samarbeid omkring urfolksspørsmål nasjonalt og internasjonalt, særlig i det sirkumpolare området og i utformingen av nordområdepolitikken.

Partene vil bidra til fortgang i arbeidet med å følge opp gjenstående deler av Samerettsutvalgets forslag for områdene sør for Finnmark.

I juni 2023 kommer Sannhets- og forsoningskommisjonen med sin rapport der historien om fornorskingen og dens konsekvenser vil bli fortalt. Partene vil bidra til en erkjennelse i storsamfunnet om fortiden og dens konsekvenser, og om at flere av fornorskingens mekanismer er virksomme også i dag.

Et fungerende demokrati fordrer en felles offentlighet, som i størst mulig grad også er tilgjengelig på samisk. Å sikre en fri og informert offentlig debatt om samiske spørsmål er en oppgave hvor partene må være aktive bidragsytere. Partene ser at vi gjennom vårt arbeid har et ansvar for å skape et inkluderende debattklima og for å anerkjenne hverandres engasjement med bakgrunn i respektive roller og ansvar.

1.oassi: Ovttasbarggu hápmi

- Šiehtadus lea vuođustuvvon politihkalaš ovttasbargui, ii ge galgga adnot juridihkalačča dahje ekonomalačča geatnegahtti šiehtadussan.
- Ovttasbargošiehtadus ii ráddje ovttasbargat áššiiguin mat eai leat namuhuvvon dán šiehtadusas dahje sierra šiehtadusain muhtin dihto surggiin.
- Vuođđun ovttasbargošiehtadussii leat riikkaidgaskasaš álbmotrievttálaš šiehtadusat ja geatnegasvuođat mat gusket álgoálbmogiid vuoigatvuođaide, ja maid našunála lágat, láhkaásahusat ja njuolggadusat mat gusket sámi beroštumiide ja vuoigatvuođaide.
- Jahkásačča lágiduvvojit čoahkkimat gaskkal sámediggeráđi ja fylkkaráđi, ja osolačča lea muđui gulahallan gaskaneaset áigeguovdilis áššiin ovttasordnema ja ovdánahttindárbbuid birra.
- Váldoraporteren šihttojuvvo sierra ja dárbbu mielde.
- Ovttasbargošiehtadus doaibmá dan rájes go osolačča leat dahkan mearrádusaid Sámedikki dievasčoahkkimis ja fylkkadikkis.
- Šiehtadus sáhttá rievdaduvvot dušše ovttasráđiid goappašat osolačča.
- Goappašat osolačča sáhtte eretcealkit šiehtadusa unnimusat 6 mánu dieđihemiin.
- Jus Romsa ja Finnmárku juohkáseaba, de fertejit ođđa šiehtadusat sohppojuvvot Sámedikki ja ođđa fylkkagielddaid gaskka.
- Ovttasbargošiehtadus lea hábmejuvvon dárogillii ja jorgaluvvo davvisámegillii ja nuortalašgillii.

Del 1: Samarbeidets art

- Avtalen er knyttet til politisk samarbeid, og er ikke å anse som en juridisk eller økonomisk bindende avtale.
- Samarbeidsavtalen er ikke til hinder for samarbeid i saker som ikke er nevnt i denne avtalen eller for egne avtaler på særskilte felt.
- Til grunn for samarbeidsavtalen legges internasjonale folkerettslige avtaler og forpliktelser som berører urfolks rettigheter, samt nasjonale lover, forskrifter og retningslinjer som berører samiske interesser og rettigheter.
- Det holdes årlige møter mellom sametingsrådet og fylkesrådet, og partene har for øvrig nødvendig dialog med hverandre i aktuelle saker om samordning og utviklingsbehov.
- Overordnet rapportering avtales separat og ved behov.
- Samarbeidsavtalen gjelder fra partene har vedtatt avtalen i Sametinget i plenum og i fylkestinget.
- Endringer i avtalen kan bare foretas av partene i fellesskap.
- Hver av partene kan si opp avtalen med minst 6 måneders varsel.
- Ved deling av Troms og Finnmark fylkeskommune må det inngås nye avtaler mellom Sametinget og de nye fylkeskommunene.
- Samarbeidsavtalen er utarbeidet på norsk bokmål og skal oversettes til nordsamisk og skoltesamisk.

2.oassi: Sámi gielat

Osolaččat áigot rahčat dan nala ahte sámi gielain lea oadjebas boahtteáigi ja buorit ovdánanvejolašvuođat Romssas ja Finnmárkkus. Davvisámegiella lea stuorimus sámegiella dán guovllus, ja danin vuoruhuvvojit bálvalusfálaldagat davvisámegillii. Nuortalašgielas lea stuora dárbu ovdánit otná dilis, ja dasa ferte dálá dilli leat vuolggasadjin. Dat boahtá leat dárbu julev- ja lullisámegillii muhtin fálaldagain.

Osolaččaid eaktun lea ahte dábáleamos almmolaš čálgofálaldagain lea dárbbašlaš giellagelbbolašvuohta, jus galget sáhttit fállat ovttaárvosaš bálvalusaid sámegielat geavaheddjiide.

Go bálvalusfálaldagat main leat fálaldagat sámegielagiidda sirdojuvvojit guovddáš báikkiide, de fertejit sámegielfálaldagaid golut leat mielde árvvoštallamis guovdduštangoluin.

Osolaččat áigot vuolggahit dutkan- ja ovdánahttinprošeavttaid mat dahket vejolažžan eanet geavahit sámegiela almmolaš hálddašeamis ja bálvaleamis, maiddái olggobealde hálddašanguovllu.

Riekti oahppat, geavahit ja ovddidit iežas árbegiela lea vuođđovuoigatvuohta mii ii leat vel ge ollašuvvon buot sápmelaččaide dán guovllus. Beroškeahttá historjjálaš ákkain, de fertejit ollu eambbosat, sihke sápmelaččat ja earát, oažžut vejolašvuođa oahppat sámegiela. Dat lea dehálaš sihke giellaoahppamii ja giellaseailluheapmái ahte giella oidno, gullo ja geavahuvvo lunddolaš oassin olbmuid árgabeaivvis.

Osolaččat háliidit áŋgiruššat ahte sámi bustávat ja sámi giella galget sáhttit geavahuvvot digitála vuogádagain, ja ahte dat váldojit vuhtii digitála fálaldagaid ja bálvalusaid hábmemis ja oastimis.

Osolaččat áigot bargat čuovvolit NÁČ 2016:18 Váibmogiela.

Osolaččat áigot ávkkástallat riikkaidgaskasaš álgoálbmotgielaid logijagi man ON lágida, nannendihte sámi gielaid barggu Romssas ja Finnmárkkus.

Del 2: Samiske språk

Partene vil bidra til at samiske språk har en trygg framtid og gode utviklingsmuligheter i Troms og Finnmark. Nordsamisk er det største samiske språket i regionen, og derfor vil tjenestetilbud på nordsamisk prioriteres. Skoltesamisk har et stort behov for utvikling fra dagens nivå, og det må tas utgangspunkt i den foreliggende situasjon. Det vil være behov for enkelte tilbud innen lule- og sørsamisk språk.

Partene forutsetter at offentlige velferdstilbud av generell karakter skal inneha nødvendig samisk språkkompetanse for å tilby likeverdige tjenester til samisktalende brukere.

Ved sentralisering av tjenestetilbud der det foreligger tilbud til samiskspråklige, må kostnader til samisk språktilbud inngå i vurderingen av sentraliseringskostnadene.

Partene vil ta initiativ til forsknings- og utviklingsprosjekt som muliggjør styrket bruk av samisk språk i offentlig forvaltning og tjenesteyting, også utenfor forvaltningsområdet.

Retten til å lære, bruke og utvikle sitt arvespråk er en grunnleggende menneskerettighet som ennå ikke er oppfylt for mange samer i denne regionen. Uavhengig av historiske årsaker, må langt flere, både samer og andre, få mulighet til å lære samisk. Det er viktig for språklæring og språkbevaring at språket ses, høres og brukes som en naturlig del av folks hverdag.

Partene vil arbeide for at samisk tegnsett og samisk språk kan benyttes i digitale løsninger, og at

dette inkluderes ved utvikling og anskaffelse av digitale tilbud og tjenester.

Partene vil bidra til oppfølging av NOU 2016:18 Hjertespråket.

Partene vil utnytte det internasjonale urfolksspråktiåret i regi av FN til å styrke arbeidet med samiske språk i Troms og Finnmark.

Sámi báikenamat ja šilten
Osolaččat áigot geavahit sámi báikenamaid aktiivvalaččat šiltema bokte báikkiin, almmolaš visttiin ja huksenprošeavttain, kollektiivafierpmádagas ja áigedieđuin. Osolaččat galget ávžžuhit Sámedikki ja fylkkagieldda doarjjaoažžuid geavahit ja čalmmustahttit sámi gielaid ja sámi báikenamaid.

Sámi giellaguovddážat ja sámi giellaguovllut
Osolaččat áigot viidásetovdánahttit dálá sámi giellaguovddážiid, ja oidnet dárbbu ásahit eanet giellaguovddážiid regiovdnii, okta dain lea nuortalašgiela giellaguovddáš.

Osolaččat háliidit veahkehit suohkaniid mat áigot ásahit giellaguovddážiid, mat áigot boahtit sámi giellahálddašanguvlui dahje mat háliidit bargat sámi giellaovdánahttimiin.

Guovttegielatvuođa ovttasbargu Romssa ja Finnmárkku fylkkagielddas
Guovttegielatvuođa ovttasbarggus Romssas ja Finnmárkkus lea mihttun ahte álbmot galgá sáhttit geavahit sámegiela go váldá oktavuođa fylkkagielddain, ahte eambbogat galget beassat oahppat sámegiela ja ahte sámegiella lea oidnosis almmolašvuođas.

Sihkkarastindihte ahte sámegielat mediain lea ovttaárvosaš vejolašvuohta olahit áigeguovdilis diehtojuohkimiid, de áigot osolaččat láhčit dili nu ahte preassadieđáhusat gávdnojit sihke dárogillii ja davvisámegillii.

Fylkkagielddа mihttun lea ahte buot bistevaš diehtojuohkin neahttasiiddus **tffk.no** galgá gávdnot davvisámegillii. Osolaččat áigot maid láhčit vejolašvuođa olbmuide geavahit sihke dárogiela ja davvisámegiela go váldet oktavuođa.

Osolaččat bidjet vuordámuša dasa ahte stuorit lágideamit, nu go konferánssat ja semináratmaid ieža lágidit, leat gávdnamis olbmuide sihke sámegillii ja dárogillii.

Sámediggi juolluda jahkásaččat guovttegielatvuođa ruđaid fylkkagildii, ja fylkkagielda bidjá iežas ruđas bargguide sámi giela ovddideamis.

Samiske stedsnavn og skilting
Partene vil benytte samiske stedsnavn aktivt ved skilting av steder, offentlige bygg, byggeprosjekter, i kollektivtransport og ruteopplysning. Partene skal oppfordre mottakere av tilskudd fra Sametinget eller fylkeskommunen til å bruke og synliggjøre samisk språk og samiske stedsnavn.

Samiske språksentre og samisk språkområde
Partene vil videreutvikle de eksisterende samiske språksentrene, og ser behovet for etablering av flere språksentre i regionen, herunder et skoltesamisk språksenter.

Partene vil bistå kommuner som vil etablere samiske språksentre, bli en del av samisk språkområde eller arbeide med samisk språkutvikling.

Tospråklighetsarbeidet i Troms og Finnmark fylkeskommune
Tospråklighetsarbeidet i Troms og Finnmark fylkeskommune har som mål at befolkningen kan bruke samisk i møte med fylkeskommunen, at flere skal kunne lære seg samisk og at samisk språk er synlig i det offentlige rom.

For å sikre at samiskspråklige medier har likeverdig tilgang til aktuell informasjon, vil partene legge til rette for at pressemeldinger foreligger på norsk og nordsamisk.

Fylkeskommunen har som mål at all statisk informasjon på nettsiden **tffk.no** skal foreligge på nordsamisk. Partene vil legge til rette for at tilbakemeldinger fra brukere og publikum kan skje på både norsk og nordsamisk.

Partene vil ta høyde for at større arrangementer, som konferanser og seminarer i egen regi, er tilgjengelig for publikum både på samisk og norsk.

Sametinget bidrar årlig med tospråklighetsmidler til fylkeskommunen, og fylkeskommunen bidrar med egne midler til arbeidet med samisk språk. Fylkeskommunen skal utarbeide en egen samisk språkstrategi. Partene vil bidra til synliggjøring av effektene av tospråklighetsinnsatsen.

Fylkkagielda galgá hábmet iežas giellastrategiija. Osolaččat áigot veahkkin čalmmustahttit guovttegielatáŋgiruššama bohtosiid.

Speallo- ja appaovddideapmi
Osolaččat áigot láhčit vejolašvuođa ásahit speallan- ja appaovddidanbirrasa gos giella ja kultuvra ealáskahttojuvvojit ja nannejuvvojit, ja gos sámi diliid birra sáhttá máhtu oažžut.

Joatkkaoahppu
Skuvla lea arena gos sámi oahppit galget beassat árvvusatnit ja ovddidit iežaset identitehta searvadahtti ja girjás searvevuođas. Romssa ja Finnmárkku joatkkaoahppu galget láhčit vejolašvuođa dasa ahte oahppit ožžot oahpahusa mii lea huksejuvvon ja čájeha sámi árvvuid ja sámi giela, kultuvrra ja servodaga. Mánáid ja nuoraid giellaoahppu ovddasta sámi gielaid boahtteáiggi, ja osolaččat háliidit ahte eanet oahppit válljejit ja čađahit sámegieloahpahusa.

Osolaččat áigot rahčat oažžut čađamanni álgoálbmotperspektiivva joatkkaohppui Romssas ja Finnmárkkus, nu go oahppoplánabuvtta dahká vejolažžan. Dákkár perspektiivvas leat sihke materiála ja immateriála kulturárbi sajustuvvon, nu go árbevirolaš máhttu, duodji, musihkka, teáhter ja govvadáidda, ja maid máhttu siiddastallama birra ja bearaš- ja sohkaoktavuođaid birra.

Romssa ja Finnmárkku fylkkagielda galgá fállat sámegieloahpahusa joatkkaskuvlla dásis buohkaide geat dakkára háliidit. Osolaččat áigot áŋgiruššat ahte eanet joatkkaskuvlaoahppit válljejit sámegieloahpahusa ja čađahit oahpu. Oahppit geain lea leamaš sámegieloahpahus vuođđoskuvllas, sáhttet oažžut oahpahusa sámegillii muhtin oktasašfágain ja prográmmafágain oahpporáhkkanahtti oahpahusprográmmain, dalle go pedagogalaš eavttut leat sajis.

Osolaččat háliidit nannet oktavuođa sámegieloahpahusas čađat oahppoáiggi, mánáidgárddi rájes alit ohppui, ja áigot danin ožžodit eanet mánáidgárddiid, vuođđoskuvllaid ja joatkkaskuvllaid Romssas ja Finnmárkkus fállat sámegieloahpahusa. Osolaččat háliidit veahkehit ásahit oahppo-

Spill- og apputvikling
Partene vil arbeide for en utvikling av miljø for spill- og apputvikling som bidrar til å revitalisere og styrke samisk språk og kultur og øke kunnskapen om samiske forhold.

Videregående opplæring
Skolen er en arena hvor samiske elever skal kunne ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap. Den videregående opplæringen i Troms og Finnmark skal legge til rette for at elevene får en opplæring som bygger på og viser samiske verdier og samisk språk, kultur og samfunnsliv. Barn og unges språklæring representerer de samiske språkenes framtid, og partene vil at flere elever skal velge og fullføre samiskopplæring.

Partene vil arbeide for et gjennomgående urfolksperspektiv i den videregående opplæringen i Troms og Finnmark, slik læreplanverket åpner for. I et slikt perspektiv inngår materiell og immateriell kulturarv som tradisjonell kunnskap, duodji, musikk, teater og bildende kunst, samt kunnskap om siidatradisjoner og slekts- og familierelasjoner.

Troms og Finnmark fylkeskommune skal tilby opplæring i samisk innenfor videregående opplæring for alle som ønsker det. Partene vil arbeide for at flere elever i videregående opplæring velger samiskopplæring og fullfører opplæringsløpet. Elever som har hatt opplæring i samisk i grunnskolen, kan få tilbud om opplæring på samisk i utvalgte fellesfag og programfag på studieforberedende utdanningsprogrammer, der de pedagogiske forutsetningene er tilstede.

Partene ønsker å styrke sammenhengen i samiskopplæringen gjennom hele opplæringsløpet fra barnehage til høyere utdanning, og vil derfor arbeide for at flere barnehager, grunnskoler og videregående skoler i Troms og Finnmark tilbyr opplæring i samisk. Partene ønsker å bidra til læringsmiljøer som styrker elevenes språklæring og identitetsutvikling. Det er behov for å samordne ressursene for å få dette til, og partene vil ta initiativ til å utvikle et nettverk som kan støtte og utvikle samisk språkopplæring fra barnehage til universitet, og rekruttere lærere til denne opplæringen.

birrasiid mat nannejit ohppiid giellaoahpahusa ja identitehtaovddideami. Lea dárbu oktiiheivehit resurssaid vai dan olaha, ja osolaččat áigot vuolggahit ásaheami fierpmádagas mii nagoda doarjut ja ovddidit sámegiel oahpahusa mánáidgárddis universitehtii, ja rekrutteret eanet oahpaheddjiid dákkár oahpahussii.

Osolaččat háliidit sihkkarastit ahte sámegieloahpahus, sihke báikkis ja digitála vuogádagaid bokte, addojuvvo kvalitehtavuordámušaid mielde pedagogihkkii ja teknihkkii, ja ahte sámegieloahpahusas lea oahpahus- ja oahpponeavvofálaldat mii lea ovttaárvosaš dárogieloahpahusain. Osolaččat áigot ovttasbargat oahpponeavvofálaldaga nannemiin sámegieloahpahusas ja sámegieloahpahussii, nu ahte fálaldat speadjalastá girjáivuođa fágain ja metodain maid siskkobealde oahpaheaddjit ja oahppit barget.

Osolaččat áigot oččodit eanet ohppiid ja oahpahalliid čađahit ja gárvet joatkkaoahpu ja fágaoahpu.

Osolaččat áigot rahčat viidásetovddidemiin fidnofágaid mat guorrasit sámi kultuvrii ja ealáhusaide, earret eará duodjeoahpahusa fálaldaga bokte Romssa ja Finnmárkku joatkkaoahpuin. Osolaččat áigot láhčit dili lagas ovttasbargui sámi fitnodagaiguin hábmet oahpahallišiehtadusaid duojis, boazodoallofágas ja eará kultur- ja ealáhussurggiin main lea sámi árbevierrovuođđu.

Osolaččat áigot ovttasbargat ovdánahttindoaimmaiguin fylkkagielddalaš resursaskuvllain. Dákkár ovttasbarggu bokte sáhttet osolaččat sihkkarastit diehtojuohkima goabbat guvlui dili birra ja vuordámušaid birra sámegieloahpahussii. Sámediggi áigu fállat fágalaš bagadallama oahppoplánagažaldagain, veahkehit čađahit nanu giellaoahpahusmodeallaid ja ovttasbargat gelbbolašvuođadoaimmaiguin resursaskuvllain sámegieloahpahusa várás. Resursakuvllat áigot rahčat deavdit mandáhtaset ja ovddidit skuvllaid daid ektui:

- Leavnnja joatkkaskuvllas galgá leat earenoamáš ovddasvástádus čalmmustahttit mearrasámi árbevieruid ja kultuvrra sámegieloahpahusas buot joatkkaoahpuin fylkkas.

Partene vil sikre at samiskopplæringen, så vel stedlig som digital, gis i tråd med høye kvalitetsforventninger til pedagogikk og teknikk, og at samiskopplæringen skal ha et opplærings- og læremiddeltilbud som er likeverdig med opplæring i norsk. Partene vil samarbeide om å styrke læremiddeltilbudet til opplæringen i og på samisk, slik at tilbudet reflekterer det mangfoldet av fag og metoder som lærere og elever arbeider innenfor.

Partene vil bidra til at flere elever og lærlinger gjennomfører og fullfører videregående opplæring og fagopplæring.

Partene vil arbeide for å videreutvikle yrkesfag knyttet til samisk kultur og næring, blant annet gjennom tilbud innen duodji i videregående opplæring i Troms og Finnmark. Partene vil medvirke til et nært samarbeid med samiske virksomheter om lærekontrakter i duodji, reindriftsfag og andre kultur- og næringsområder med samisk tradisjonsgrunnlag.

Partene vil samarbeide om utviklingsarbeidet på de fylkeskommunale ressurskolene. Gjennom et slikt samarbeid vil partene sikre gjensidig informasjon om tilstand i og forventninger til samiskopplæringen. Sametinget vil bidra med faglig veiledning i læreplanspørsmål, bidra til gjennomføring av en sterk språkopplæringsmodell og samarbeide om kompetansetiltak ved ressursskolene for samiskopplæringen. Ressursskolene vil legge vekt på å oppfylle og utvikle seg i henhold til sine ulike mandater:

- Lakselv videregående skole skal ha særlig ansvar for å løfte fram sjøsamisk tradisjon og kultur i samiskopplæringen i hele den videregående opplæringen i fylket
- Nord-Troms videregående skole i Nordreisa/Skjervøy skal ha et særlig ressurs- og veiledningsansvar for opplæringen i samisk i hele fylket
- Kongsbakken videregående skole i Tromsø skal ha et særlig ansvar for å samordne opplæringen i norsk og samisk i tråd med læreplanenes forventninger om at elevene skal utvikle funksjonell flerspråklighet
- Heggen videregående skole i Harstad skal ha et

- Ráissa ja Skiervvá Davvi-Romssa joatkkaskuvllas galgá leat earenoamáš resursa- ja bagadallanovddasvástádus sámegieloahpahussii miehtá fylkka.
- Kongsbakken joatkkaskuvllas Romssas galgá leat earenoamáš ovddasvástádus oktiiheivehit oahpahusa dárogielas ja sámegielas, oahppoplánaid vuordámušaid mielde ahte oahppit galget šaddat doaibmi máŋggagielagat.
- Heggen joatkkaskuvla Hársttágiin lea earenoamáš ovddasvástádus ealáskahttit sámegieloahpahusa Lulli-Romssas sierra ovdánahttinprográmma bokte.
- Deanu joatkkaskuvllas galgá leat earenoamáš ovddasvástádus sámi luonddugeavaheami birra, ja osolaččat áigot nannet Deanu joatkkaskuvlla resursaskuvlan dán váste.
- Fylkkagieldda givssidanáittardeaddji ja ohppiid- ja oahpahalliidáittardeaddji galget ain bidjat fuomášumi givssideapmái sámi ohppiid vuostá joatkkaskuvllain, ja viidásetovdánahttit iežaset gelbbolašvuođa áimmahuššat sámi ohppiid iežaset ovddasvástádussuorggis.

Karrierebagadallan ja rávisolbmuidoahpahus

Osolaččat galget dieđihit guhtet guoibmáset surggiid birra mat leat áigeguovdilat álbmoga dárbbuide oahpahusas, oahpuin ja bargguin mat laktásit bargoeallima dárbbuide ja gelbbolašvuhtii.

Osolaččat galget ovttasbargat ovddidit sámi perspektiivva karriearabagadallamis, ja maid leat mielde čalmmustahttime karriearabagadallanfálaldaga Romssas ja Finnmárkkus áigeguovdilis oktavuođain ja bargat dan vuostá ahte álbmot oažžu fálaldaga karriearabagadallamis sámegillii.

Osolaččat galget dieđihit goabbat guoibmái diehtojuohkimiid ja bagadallamiid sámi servodathástalusaid birra mat čuožžilit go olbmot galget válljet oahpu, oahpahusa ja barggu.

rávisolbmuidoahppu lea dehálaš oassi sámi gielaid ealáskahttinbarggus. Rávisolbmooahpahusas lea stuora mearkkašupmi dasa ahte bargiid lohku geain lea gelbbolašvuohta lassána, sihke priváhta ja almmolaš surggiin.

Sihkkarastindihte buriid fálaldagaid ja buori rekruterema áigot osolaččat čalmmustahttit ahte sámi

særlig ansvar for å revitalisere samiskopplæringen i Sør-Troms gjennom et eget utviklingsprogram.
- Tana videregående skole skal ha et særlig ansvar for samisk naturbruk, og partene vil styrke Tana videregående skole som ressursskole for dette.
- Fylkeskommunens mobbeombud og elev- og lærlingeombud skal fortsatt bidra til økt oppmerksomhet mot mobbing av samiske elever i de videregående skolene, og videreutvikle sin kompetanse for å ivareta samisktalende elever innenfor sine ansvarsområder.

Karriereveiledning og voksenopplæring

Partene skal orientere hverandre på områder som er relevante for befolkningens behov for opplæring, utdanning og arbeid knyttet til arbeidslivets behov for kompetanse.

Partene vil samarbeide om å fremme det samiske perspektivet innenfor karriereveiledning, samt bidra til å synliggjøre karriereveiledningstilbudet i Troms og Finnmark i relevante sammenhenger og arbeide for at befolkningen skal få tilbud om karriereveiledning på samisk.

Partene skal bidra med gjensidig informasjon og veiledning om samiske samfunnsutfordringer når det gjelder å bistå personer i å ta gode valg knyttet til utdanning, opplæring og arbeid.

Voksenopplæringstilbud er en viktig del av vitaliseringsarbeidet for de samiske språkene. Voksenopplæringen er av stor betydning både for å øke tilfanget av ansatte med kompetanse i samisk språk både i offentlig og privat sektor.

For å sikre gode tilbud og god rekruttering vil partene synliggjøre at de samiske språkene utgjør en viktig og relevant kompetanse både i arbeidsmarkedet og i samfunnet for øvrig.

Høyere utdanning og forskning

Partene ser det som grunnleggende viktig at utdanningsinstitusjonene i nord har en bred portefølje av utdanningstilbud og forskning med høy kvalitet, der bærekraftsperspektivet og urfolksperspektivet inngår, for at de skal kunne ivareta behovet for høyt kvalifisert arbeidskraft i nord.

gielat leat dehálaš ja rievttes gelbbolašvuohtan sihke bargomárkanis ja muđui servodagas.

Alit oahppu ja dutkan

Osolaččaid mielas lea vuođu rájes dehálaš ahte oahpahusinstitušuvnnain davvin leat ollu oahpahusfálaldagat ja dutkan main lea alla dássi, ja mas birgenperspektiiva ja álgoálbmotperspektiiva leat guovddážis, jus galget sáhttit áimmahuššat bures kvalifiserejuvvon bargonávccaid dárbbu davvin.

Osolaččat leat ovttaoaivilis ahte oahpahusfálaldagat sámi giela ektui fertejit ovddidit ja sihkkarastit rekruterema miehtá skuvlavázzináiggi, mánáidgárddi rájes gitta alit ohppui. Osolaččaid mielas lea dehálaš ahte sámi fáttáin leat doarvái buorit rámmat nu ahte nagodit doallat alla dási vaikko leat unnán ohccit. Osolaččat áigot maid oččodit eanet dutkanaktivitehta sámi gielain.

Osolaččat áigot vuolggahit barggu ásahit viidát fálaldagaid sámi kulturmáhttosuorggis mii lea heivehuvvon almmolaš bargiide, mas maid sámi infrastruktuvra adno go sámi guovddážat adnojit gáiddus fálaldahkan.

Partene er enige om at utdanningstilbud innen samiske språk må utvikles og sikres rekruttering gjennom hele skoleløpet fra barnehage til høyere utdanning. Partene ser det som viktig at samiske emner har gode nok rammer til å holde høy kvalitet selv ved lave søkertall. Partene vil bidra til å øke forskningsaktiviteten innen samiske språk.

Partene vil ta initiativ til å utvikle et bredere tilbud innenfor samisk kulturkunnskap rettet mot offentlig ansatte, der også samisk infrastruktur i form av samiske sentre nyttes for desentraliserte tilbud.

3.oassi: Servodat- ja ealáhusovdánahttin

Ceavzilvuohta, dálkkádat, konsultašuvnnat ja álbmotovdáneapmi

Osolaččat háliidit oččodit nanu ovdáneami guovllus ON ceavzilvuođamihtu mielde, ja áigot váikkuhit dasa ahte plánat ja doaibmabijut mat gusket lundui ja birrasii, dávistit našunála ja riikkaidgaskasaš geatnegasvuođaide dálkkádatgássa nuoskkideami ektui. Osolaččaid vásáhusat, fágamáhttu ja árbediehtu oktiibuot galget ovttastahttojuvvot vai sáhttit áimmahuššat rašes luonddu ja bisuhit biologalaš girjáivuođa buoremus lági mielde.

Osolaččat áigot ovttasbargat áššiin mat gusket oktasaš almmolaš rámmaeavttuide ja bajitdási politihkkii mat leat dehálaččat oažžut buori regionála ovddideami Romssas ja Finnmárkkus. Osolaččat leat ovttaoaivilis ahte sámi servodagaid ja álgoálbmotperspektiivva ovdáneapmi galgá leat lunddolaš oassin bajitdási plánabargguin Romssas ja Finnmárkkus, ja áigot plánema, hálddašeami, váikkuhangaskaomiid geavaheami ja arenaláhčima bokte váldit ovddasvástádusa sihkkarastit sámi kultuvrii luondduvuođu.

Fylkkagielda galgá konsulteret Sámedikkiin prinsihpa mielde ahte friddja ja dieđihuvvon miehtan addo sihke Sámelága mielde ja ILO-konvenšuvnna nr.169 mielde, álgoálbmogiid ja olmmoščearddaid birra iešheanalaš stáhtain, 6.artihkkalis. Sámediggi galgá doaimmahit aktiivvalaš rolla proseassaid oktavuođas ja regionála plánastrategiijabargguid olis, regionála plánaid olis ja eará áigeguovdilis plánaid ja strategiijaid olis mat gusket Romssa ja Finnmárkku fylkii, ja lea maid earenoamáš ovddasvástádus veahkehit gaskkustit ja áigeguovdilin dahkat sámi beroštumiid ja vuoigatvuođaid plánaproseassain.

Fárren ja olmmošlogu njiedjan leat okta dain stuorimus hástalusain davviguovlluid ovdáneapmái ja sámi báikegottiid ovdáneapmái. Osolaččat leat ovttamielas bargat báikeovddidemiin, eanet geasuheaddjivuođain ja ássanmovttain fylkkas, earenoamážit nuorra rávisolbmuid ja ođđaálggaheddjiid hárrái.

Del 3: Samfunns- og næringsutvikling

Bærekraft, klima, konsultasjoner og befolkningsutvikling

Partene vil legge til rette for en bærekraftig utvikling i regionen, i tråd med FNs bærekraftsmål, og vil arbeide for at planer og tiltak som berører natur og miljø gjenspeiler de nasjonale og internasjonale forpliktelsene knyttet til redusering av klimagassutslipp. Partenes samlede erfaringer, fagkunnskap og tradisjonell kunnskap bør forenes for å ivareta sårbar natur og opprettholde det biologiske mangfoldet på best mulig måte.

Partene vil samarbeide om saker som berører felles offentlige rammebetingelser og overordnet politikk som er viktig for en positiv regional utvikling i Troms og Finnmark. Partene er enige om at utviklingen av samiske samfunn og urfolksperspektivet skal være en integrert del av det overordnede planarbeidet for Troms og Finnmark og vil gjennom planlegging, forvaltning, virkemiddelbruk og arenaskaping ta et ansvar for sikring av naturgrunnlaget for samisk kultur.

Fylkeskommunen skal konsultere Sametinget ut fra prinsippet om fritt og informert forhåndssamtykke i tråd med bestemmelsene i sameloven, jf. også ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater, artikkel 6. Sametinget skal spille en aktiv rolle i tilknytning til prosesser og gjennomføring av regional planstrategi, regionale planer og andre relevante planer og strategier i og for Troms og Finnmark fylke, og har et særskilt ansvar for å bidra til å formidle og aktualisere samiske interesser og rettigheter i planprosessene.

Tilflytting og befolkningsnedgang er en av de største utfordringene for utviklingen i nordområdene og for samiske lokalsamfunn. Partene er enige om å jobbe for stedsutvikling, økt attraktivitet og bolyst i fylket, særlig blant unge voksne og nyetablerere.

Troms og Finnmark fylkeskommune og Sametinget skal i møte med kommunene arbeide for å ivareta samiske interesser på en måte som også

Romssa ja Finnmárkku fylkkagielda ja Sámediggi galget čoahkkimiin suohkaniiguin bargat sámi beroštumiid áimmahuššamiin dakkár vugiin mii maiddái nanne biraslaš, sosiála ja ekonomalaš ovdáneami fylkkas.

Osolaččat háliidit geahčadit vejolašvuođa ovddidit sohppojuvvon miellaguottuid Finnmárkkuopmodaga vuostá, vai Finnmárkolága ulbmil olahuvvošii. Osolaččat áigot ovttas FeFoin geahčadit lagabui vejolašvuođaid movt boahtteáiggis juogadit dietnasa ja dan prinsihpaid.

Ealáhus- ja industriijaovddideapmi
Osolaččat vuorjašuvvet go regiovdnii álggahuvvojit unnán ođđa fitnodagat, ja guvlui ásahuvvojit maid unnán ođđa bargosajit ealáhusaide mat juo gávdnojit dáppe. Osolaččat háliidit danin heivehit eanet árvoháhkama, máhttobuvttadeami ja innovašuvnna, main guovllu luonddu- ja kulturresurssat leat guovddážis ássanmovtta, bargosajiid ja barggahemiid seailluheapmái ja ovddideapmái. Osolaččat áigot doarjjaortnegiid bokte, sisaoastinráđđenvugiid ja aktiivvalaš eaiggátvuođa bokte láhčit vejolašvuođa guoddevaš ealáhusovddideapmái.

Osolaččain lea mihttu ahte Romssa ja Finnmárkku energiija- ja luondduresurssat eanet galget geavahuvvot ealáhus- ja industriijaovddideapmái ovdalii go sáddejuvvot vuođđoávnnasin olggos guovllus. Osolaččain lea vuordámuš ahte ekonomalaš doaimmaheapmi mii lea vuođustuvvon luonddu- ja kulturresurssaide galget buktit dehálaš ja bistilis liigeváikkuhusaid báikkálaččat ja regionálalaččat. Osolaččat háliidit danin buoret ovttasbarggu oktasaš áŋgiruššamis ealáhus- ja bargosadjeovddideamis, maiddái olgoriikii vuovdindoaimmain ja gálvolágideaddjiindustriijain. Osolaččat háliidit veahkkin láhčit dili nu ahte ásahuvvojit gelbbolašvuođabargosajit boahtteáiggi várás, ruoná molsuma siskkobealde.

Osolaččat oidnet dárbbu buoridit ovttasdoaibmama oahppovuogádagaid, ealáhusaid, almmolaš hálddašeami ja eaktodáhtolaš suorggi gaskka, mii mielddisbuvttášii bargosajiid, ássan- ja bissunmovtta ja nuorra rávisolbmuid rekrutterema.

styrker den miljømessige, sosiale og økonomiske utviklingen i fylket.

Partene vil se på mulighetene for å utvikle omforente holdninger til Finnmarkseiendommen, på en slik måte at formåleti Finnmarksloven ivaretas. Partene vil sammen med FeFo se nærmere på mulighetene for en fremtidig utbyttefordeling og prinsipper for det.

Nærings- og industriutvikling
Partene ser med bekymring på at det startes for få nye bedrifter i regionen, og det skapes også for få nye arbeidsplasser i det eksisterende næringslivet. Partene vil derfor legge til rette for verdiskaping, kunnskapsproduksjon og innovasjon, hvor bruk av regionens natur- og kulturressurser står sentralt for bevaring og utvikling av bolyst, arbeidsplasser og sysselsetting. Partene vil gjennom tilskuddsordninger, innkjøpsregimer og et aktivt eierskap legge til rette for bærekraftig næringsutvikling.

Det er et felles mål for partene at Troms og Finnmarks energi- og naturressurser i større grad skal brukes til nærings- og industriutvikling framfor råvareleveranser ut av regionen. Partene forventer at økonomisk aktivitet basert på natur- og kulturressursene i nord skal gi vesentlige og varige ringvirkninger lokalt og regionalt. Partene ønsker derfor et tettere samarbeid om felles satsinger mot nærings- og arbeidsplassutvikling, inkludert eksportrettet virksomhet og leverandørindustri. Partene vil bidra til at det skapes framtidige kompetansearbeidsplasser innenfor det grønne skiftet.

Partene ser behov for styrket samhandling mellom utdanningssystemene, næringsliv, offentlig forvaltning og frivillig sektor for å bidra til sysselsetting, bo- og blilyst og rekruttering av unge voksne.

Forskning, innovasjon og mobilisering
Mobilisering av samiske aktører innenfor forskning, innovasjon og entreprenørskap er viktige felles satsningsområder.

Partene vil samarbeide for å sikre at regionale forskningsfond tar sitt særlige ansvar for å nå samiske interesser.

Dutkan, innovašuvdna ja mobiliseren
Sámi aktevrraid mobiliseren dutkamis, innovašuvnnas ja ođđaálggahandoaimmahusain leat dehálaš oktasaš áŋgiruššansuorggit.

Osolaččat háliidit ovttasbargat sihkkarastit ahte regionála dutkanfoanda váldá iežas earenoamáš ovddasvástádusa olahit sámi beroštumiid.

Osolaččat leat ovttamielas ohcat vejolašvuođa ovddidit Sápmi ealáhussiidda našunála resursan sámi ealáhusovddideamis ja innovašuvnnas.

Osolaččat áigot fárrolaga váikkuhit dasa ahte sámi searvan lassána EO-prográmmaide. Interreg Aurora bokte áigot osolaččat váikkuhit dasa ahte sámi ealáhusorganisašuvdna vuođđuduvvo, mii sáhttá áimmahuššat smávva sámi fitnodagaid beroštumiid ja nannet daid ovdáneami.

Oktasaš ealáhusáŋgiruššamat
Osolaččat leat ovttaoaivilis ahte boazodoallu ferte oažžut sihkkarastojuvvot einnostahtti rámmaeavttuid areálageavaheami olis, ja kultur- ja ealáhusovddideami olis[1].

Osolaččain lea oktasaš sávaldat nannet eanandoalu, dat guoská maid sámi eanandollui, dehálaš vuođđun regiovnna ássamii ja infrastruktuvrii.

Osolaččat áigot veahkehit láhčit dili ovddidit báikkálaš biepmuid, dat guoská maid eanet árvoháhkama bohccobierggus ja eará árbevirolaš biebmoávdnasiin.

Osolaččat leat ovttamielas ahte meahcceresurssat leat dehálaččat sámi kultuvrra sihkkarastimii, ja háliidit ovttasbargat áimmahuššat ja ávkkástallat daid.

Guolástus ja mariidna ealáhusat
Osolaččat áigot geahččalit oktiiheivehit oktasaš guolástuspolitihka mii lea huksejuvvon gánnáhahttivuhtii ja historjjálaš vuoigatvuođaid nala mat álbmogis leat meara resurssaide.

1 *Eanet čielggadeamit bohtet "Romssa boazodoalu regionálaplána" barggu oktavuođas, mas Sámediggi lea mielde stivrenjoavkkus.*

Partene er enige om å se på muligheten for å utvikle Sápmi næringshage til en nasjonal ressurs innen samisk næringsutvikling og innovasjon.

Partene vil i fellesskap bidra til å økt samisk deltakelse i EU-programmene. Gjennom Interreg Aurora vil partene bidra til å etablere en samisk næringslivsorganisasjon som kan ivareta de små samiske foretakene sine interesser og styrke utviklingen av disse.

Felles næringssatsinger
Partene er enige om at reindriftsnæringen må sikres forutsigbare rammevilkår, både med hensyn til arealbruk, kultur- og næringsutvikling[1].

Partene har et felles ønske om å styrke jordbruket, herunder samisk jordbruk, som et viktig grunnlag for bosetting og infrastruktur i regionen.

Partene er enige om å tilrettelegge for utvikling av lokalmat, herunder økt verdiskaping av reinkjøtt og andre tradisjonelle råvarer.

Partene er enige om at utmarksressursene er viktige for å sikre den samiske kulturen, og vil samarbeide for ivaretakelsen og utnyttelsen av disse.

Fiskeri og marine næringer
Partene vil søke å samordne en felles fiskeripolitikk som er basert på bærekraft og de historiske rettigheter som befolkningen har til havets ressurser.

Partene vil ta en aktiv rolle i arbeidet med ny kvotemelding, jfr. Hurdalserklæringen, for å fremme felles interesser og jobbe tett med relevante aktører i det arbeidet.

Partene vil arbeide for å få nærhets- og avhengighetsprinsippet inn i forvaltning og fangst av marine ressurser.

Partene vil styrke og utvikle mottaksstrukturen med sikte på at småskalafiskerne skal ha sikre og forutsigbare leveringsmuligheter i sitt nærområde.

1 *Nærmere avklaringer vil komme gjennom arbeidet med «Regional plan for reindrift i Troms», der Sametinget er med i styringsgruppen.*

Osolaččain galgá leat aktiivvalaš rolla ođđa earredieđáhusa barggus, gč. Hurdal-julggaštusa, ovddidandihte oktasaš beroštumiid ja bargat ollu áššáiguoski aktevrraiguin dán barggus.

Osolaččat áigot oččodit lagas- ja sorjjasvuođaprinsihpa hálddašeapmái ja mariidna resurssaid bivdui.

Osolaččat áigot nannet ja ovddidit dustenstruktuvrra nu ahte smávvabivdiin galgá leat oadjebas ja einnostahtti buktinvejolašvuohta iežaset lagasguovllus.

Osolaččat áigot ovttasbargat nu ahte plánen ja hálddašeapmi čađahuvvo nu ahte dehálaš gođđoja guolástanguovllut eai billohuva, ja nu ahte báikkálaš olbmuin doaimmahit árbevirolaš guolásteami ja ávkkástallama čáhceresurssain vuhtiiváldojit.

Mátkeealáhusat ja kulturealáhusat
Osolaččat doahttalit sámi kultuvrra dehálaš resursan mátkeealáhusaid oktavuođas, ja áigot bargat viidásetovddidemiin mátkeealáhusbuktagiin vai olahivčče buori kvalitehta.

Osolaččat áigot rahčat vai maiddái sámi perspektiiva váldo mielde ja vuhtiiváldojuvvo regiovnna mátkeealáhusain, earret eará ovddideami bokte buoret máhttovuođu mátkkoštemiid birra sámi guovlluin.

Osolaččat háliidit geahčadit vejolašvuođa ovddidit ja ovdánahttit hutkás ealáhusaid main sámi dáidda ja kultuvra leat vuođđun.

Boraspiret
Osolaččat leat ovttaoaivilis ahte máhttovuođđu ferte sihkkarastojuvvot mii čájeha duohta boraspirelogu. Osolaččat áigot sihkkarastit ahte boraspiresoahpamuš čuovvoluvvo ja ahte boraspirelohku hálddašuvvo nu ahte lea dakkár dásis ahte guohtunealáhusat sihkkarastojuvvojit miehtá fylkka. Osolaččat áigot oažžut sadjái mihttologu goaskimiidda ja lohkoregistrerema mearagoaskimiin ja gonagasgoaskimiin nu ahte dáid logu sáhttá reguleret ja hálddašit nu ahte lea guoddevaš.

Partene vil arbeide for at planlegging og forvaltning skjer på en slik måte at viktige gyte- og fiskeområder ikke ødelegges, og slik at lokalbefolkningens muligheter til tradisjonelt fiske og høsting av akvatiske ressurser ivaretas.

Reiseliv og kulturnæring
Partene anerkjenner samisk kultur som en viktig ressurs i reiselivssammenheng, og vil jobbe for videreutvikling av reiselivsprodukter med sikte på høy kvalitet.

Partene vil arbeide for at også det samiske perspektivet innarbeides og ivaretas i reiselivsutviklingen i regionen, blant annet gjennom å utvikle et bedre kunnskapsgrunnlag knyttet til reiseliv i samiske områder.

Partene ønsker å se på mulighetene for å fremme og utvikle kreativ næring med basis i samisk kunst og kultur.

Rovvilt
Partene er enige om at det må sikres et kunnskapsgrunnlag som viser reelle bestander av rovdyr. Partene vil arbeide for å sikre at rovviltforliket følges opp og at bestandene forvaltes slik at de er på et nivå som sikrer at beitebasert næringsdrift er mulig i hele fylket. Partene vil arbeide for innføring av måltall for ørn og bestandsregistrering av havørn og kongeørn slik at bestandene kan reguleres og forvaltes på en bærekraftig måte.

Samferdsel og infrastruktur
Partene er enige om at samferdsel og infrastruktur handler om tilgang på offentlige tjenester, utdanning, kultur- og fritidstilbud, helsehjelp, informasjon og andre tjenester som er viktige for å kunne leve gode liv i distriktene. Buss-, båt- og fergetilbudet er viktig for verdiskapning og utvikling av bo- og arbeidsmarkedsregionene i hele Troms og Finnmark. Samferdsel handler også om næringslivets muligheter til å få transportert varer, som i sin tur er en viktig forutsetning for vekst og utvikling i samfunnet.

Partene er enige om at økt dialog og utveksling av informasjon og om politiske prioriteringer fra fyl-

Johtalus ja infrastruktuvra

Osolaččaid mielas lea johtalusas ja infrastruktuvrras sáhka das ahte leat go almmolaš bálvalusat olahanmuttus, ja oahpahus, kultur- ja astoáiggefálaldagat, dearvvašvuođaveahkki, diehtojuohkin ja eará bálvalusat mat leat dehálaččat olahanmuttus, nu ahte sáhttá eallit buori eallima boaittobealbáikkiin. Busse, fanas- ja feargafálaldagat leat dehálaččat árvoháhkamii ja ássan- ja bargomárkanguovlluid ovddideapmi leat dehálaččat olles Romsii ja Finnmárkui. Johtalusas lea maid sáhka vejolašvuođa birra ealáhusaide oažžut fievrriduvvot gálvvu, mii fas lea dehálaš eaktun sáhttit ovddidit servodaga.

Osolaččat leat ovttaoaivilis ahte árra ja buoret gulahallan ja diehtojuohkin politihkalaš vuoruhemiid birra maid fylkkagielda dahká, leat dehálaččat sámi servodagaid ovdánahttimii.

Romssa ja Finnmárkku fylkkagielda áigu oččodit buori ja oktiiheivehuvvon kollektiivafálaldaga miehtá fylkka, govttolaš nuoraidhatti, ja vai mátkkeruvttut addet eanemus vejolašvuođaid olggobeale ássiide mátkkoštit ruovttuide vahkkoloahpaid. Dát lea earenoamáš dehálaš olggobealde regionála guovddášbáikkiid.

Osolaččat háliidit maid ahte skuvlaohppiin galget leat ovttaárvosaš mátkkoštaneavttut fylkkas, beroškeahttá ássan- ja oahppobáikki.

Osolaččat áigot aktiivvalaččat bargat sihkkarastit ahte miehtá Romssa ja Finnmárkku ožžot digitála infrastruktuvrra mii addá buohkaide ovttadássásaš vejolašvuođaid.

keskommunene i tidlig fase er viktig for utvikling av samiske samfunn.

Troms og Finnmark fylkeskommune vil arbeide for et godt og samordnet kollektivtilbud over hele fylket, gunstige ungdomspriser, og for at reiseruter gir flest mulig borteboere muligheten til å reise hjem i helgene. Særlig er dette viktig utenfor regionale sentre.

Partene er enige om at skoleungdom skal ha like reisebetingelser i fylket uavhengig av bo- og studiested.

Partene vil jobbe aktivt for å sikre at hele Troms og Finnmark får en digital infrastruktur som gir alle de samme mulighetene.

4. oassi: Sámi kultuvra

Osolaččat áigot bargat gievrras ja ceavzilis sámi dáidda- ja kulturásahusaiguin ja birrasiiguin, ja oidnet dáid eaktun sámegiela, kultuvrra ja identitehta positiiva ovdánahttimii.

Osolaččat áigot sihkkarastit ásahuvvon sámi dáidda- ja kulturásahusaide einnostahttivuođa ja nannet vejolašvuođa buvttadeapmái ja sámi dáidaga ja kultuvrra gaskkusteapmái.

Osolaččat leat ovttaoaivilis bargat dan ovdii ahte sámi ásahusain galgá oassi našunála ja regionála kulturáŋgiruššamiin, dása gullá maid "Davvi-Norgga kulturšiehtadusain" (Den nord- norske kulturavtalen). Osolaččat áigot ovdánahttit ásahusaid mat ollislaččat sáhttet doaibmat báikkálaš, regiovnnalaš, našunála ja riikkaidgaskasaš konteavsttas.

Osolaččat dovddastit dárbbu oainnusmahttit sámevuođa ja sámi deaivvadanbáikkiid, maid gávpogiin, ja áigot váikkuhit sámi viesu ásaheapmái Romsii.

Osolaččat leat ovttaoaivilis ovdánahttit sámi vistehábmema, hábmema, duoji ja dáidaga dehálaš oassin sámi ja davviriikkalaš dáláiggeovdanbuktimis.

Osolaččat áigot váikkuhit máŋggabealatvuođa dáidda- ja kultureallimis, mas lea kvaliteahta ja viidodat buvttadeamis ja gaskkusteamis, doppe gos leat buorit ovttasbargogaskavuođat gaskkal sámi ja eará dáidda- ja kultursurggiiguin.

Osolaččat eaktudit ahte buot ásahusat Romssas ja Finnmárkkus geat ožžot doarjaga osolaččain váldet ovddasvástádusa sámi kultuvrii sin geográfalaš guovllus ja temáhtalaš guovlluin gos ásahusain lea regionála dahje našunála ovddasvástádus. Osolaččat ávžžuhit ásahusaid ovttasbargat iešguđetlágan doarjjaortnegiid rastá.

Del 4: Samisk kultur

Partene vil arbeide for sterke og levedyktige samiske kunst- og kulturinstitusjoner og -miljøer, og ser disse som en forutsetning for positiv utvikling av samisk språk, kultur og identitet.

Partene vil bidra til å sikre de etablerte samiske kunst- og kulturinstitusjonene forutsigbarhet og rom for å styrke produksjon og formidling av samisk kunst og kultur.

Partene er enige om å arbeide for at samiske institusjoner skal inngå i nasjonale og regionale kultursatsinger, herunder Den nordnorske kulturavtalen. Partene vil utvikle institusjoner som i sum kan virke både i en lokal, regional, nasjonal og internasjonal kontekst.

Partene erkjenner behovet for samisk synlighet og samiske møteplasser, også i byene, og vil bidra til etablering av et samisk hus i Tromsø.

Partene er enige om å utvikle samisk arkitektur, design, duodji og dáidda som en viktig del av samisk og nordlig samtidsuttrykk.

Partene vil stimulere til et mangfoldig kunst- og kulturliv, med kvalitet og bredde i produksjon og formidling, der det er gode samarbeidsrelasjoner mellom det samiske og det øvrige kunst- og kulturfeltet.

Partene forutsetter at alle institusjonene i Troms og Finnmark som mottar tilskudd fra partene tar et ansvar for samisk kultur i sitt geografiske område og ut fra de tematiske områdene institusjonene har et regionalt eller nasjonalt ansvar for. Partene oppfordrer til samarbeid mellom institusjonene på tvers av de ulike tilskuddsordningene.

Museene i Troms og Finnmark
Partene vil prioritere økt samarbeid innenfor museumsutvikling, og vil arbeide for at de samiske museene i Troms og Finnmark anses som likeverdige med og har en tilvarende finansieringsmodell som museene i det nasjonale museumsnettverket.

Romssa ja Finnmárkko museat
Osolaččat áigot vuoruhit lassi ovttasbarggu museaovdánahttimis, ja háliidit ovddidit sámi museaid Romssas ja Finnmárkkus dásseárvosažžan ja main lea sullasaš ruhtadanmodealla go museain našunála museafierpmádagain.

Osolaččat eaktudit ahte buot museat Romssas ja Finnmárkkus mat ožžot doarjaga fylkagielddain váldet regionála ovddasvástádusa sámi gillii ja kultuvrii.

Osolaččat áigot ovttasbargat sámi eahpeávnnaslaš kulturárbái lasihit fuomášumi ja dohkkeheami ealli kulturárbin ja maid heiveheapmi viidáset fievrrideapmái mearkkaša.

Osolaččat áigot oččodit Ä'vv saami mu'zei Njauddâmis nuortalaš duoji, kultuvrra ja giela váldoinstitušuvdnan.

Osolaččat áigot váikkuhit bargui joatkit Båástede prošeavtta, gos sámi dáiddabiergasat ruovttoluotta fievrriduvvojit.

Osolaččat áigot rahčat buoridit fanassuodjalansuorggi rámmaeavttuid.

Kulturmuitohálddašeapmi
Osolaččain galgá jotkkolaš ja geatnegahtti ovttasbargu kulturmuittuid hálddašeamis kulturmuitolága vuođul, vrd. kulturmuitolága láidesteami ovttasbargogeatnegasvuođa birra. Galgá láhčča-juvvot vejolašvuohta diehtojuohkimii ja buori ovttasbargui fágalaš dásis. Ovttasbargu vuođđuduvvo lotnolas luohttámuššii, fágalaš lonohallamii ja praktihkalaš heiveheapmái. Galgá láhčča-juvvot diehtojuohkimii ja buori ovttasbargui fágalaš dásis.

Osolaččat galget láhčit dili diehtojuohkimii ja buori ovttasbargui vistegáhttemis ja fanasgáhttemis, ja áigot ovttasbargat giehtaduoji gelbbolašvuođa nannemiin.

Osolaččat áigot joatkit barggu oččodit Ceavccageađggi kulturmuitoguovllu oktan Gollevárriin ja Noaidečearuin UNESCO máilmmiárbelistui.

Partene forutsetter at alle museene i Troms og Finnmark som mottar fylkeskommunalt tilskudd tar et regionalt ansvar for samisk språk og kultur.

Partene vil samarbeide om økt oppmerksomhet om og anerkjennelse av samisk immateriell kulturarv som levende kulturarv og betydningen av å tilrettelegge for videreføring av denne.

Partene vil arbeide for en utvikling av Ä'vv saami mu'zei i Njauddâm til en nøkkelinstitusjon for skoltesamisk duodji, kultur og språk.

Partene vil bidra i arbeidet med å videreføre prosjektet Båástede, der samiske kulturarvgjenstander føres tilbake.

Partene vil arbeide for å bedre rammevilkårene på fartøyvernsområdet.

Kulturminneforvaltning
Partene skal ha et løpende og forpliktende samarbeid i forvaltningen av kulturminner etter kulturminneloven, jf. kulturminnelovens føringer om samarbeidsplikt. Det skal legges til rette for informasjon og et godt samarbeid på faglig nivå. Samarbeidet baseres på gjensidig tillit, faglig utveksling og praktisk tilpasning. Det skal legges til rette for informasjon og et godt samarbeid på faglig nivå.

Partene skal legge til rette for informasjon og et godt samarbeid innenfor bygningsvern og fartøyvern, og vil samarbeide om å styrke håndverkskompetansen på feltet.

Partene vil videreføre arbeidet med å få Ceavccageađge/Mortensnes kulturminneområde sammen med områdene Gollevárri og Noiddiidčearru/Kjøpmannskjølen inn på UNESCOs verdensarvliste.

Partene vil samarbeide om videreføring av Regional plan for kulturminner og kulturmiljø i Finnmark 2017–2027, og tar sikte på at denne også utvides til å gjelde Troms.

Osolaččat áigot ovttasbargat joatkimiin kulturmuittuid ja kulturbirrasiid regionála plánain Finnmárkkus 2017–2027, ja áigumuššan lea viiddidit nu ahte guoská maiddái Romsii.

Lávdedáidda, filbma ja visuála dáidda
Osolaččat áigot nannet ja ovdánahttit sámi lávdedáiddabirrasa oassin ollislaš lávdedáidda áŋgiruššamis davvin.

Oasálaččat dohkkehit Beaivváš Sámi Našunála Teáhtera našunála teáhterin ámmátlaš teáhterdoibmii gos sámegiella lea gaskkustan ja gulahallangiella lávddi alde. Osolaččat áigot áŋgiruššat teáhterii sihkkaris diehttevašvuođa hábmet ja doaimmahit sámi lávdedáidaga, ja hukset nanu lávdefágalaš gelbbolašvuođabirrasa ja dárbbašlaš vuođđostruktuvrra.

Osolaččat áigot áŋgiruššat ovdánahttimiin Sámi mánáid teáhtera Deanus šaddat našunála institušuvdnan. Osolaččat áigot doarjut sámi filbmaovdánahttima ja nannet ja ovdánahttit sámi filbmabirrasa, oassin ollislaš filbmaáŋgiruššamii davvin.

Osolaččat áigot ovttasbargat ja láhčit dili visuála dáiddalávddi ovdánahttimii, gos ásahusaid, birrasiid ja ovttaskasdáiddáriid nannen lea mearkkašahtti.

Osolaččaid mielas lea dehálaš doarjut sámi fágabirrasa ásahit ođđa vuođđolávddiid dáidaga gaskkusteapmái ja árvvoštallamii, mat ráhkadit bealátgeahtes birrasiid kritihkalaš ságastallamiidda ja smiehttamušaide sámi dáidaga birra Romssas ja Finnmárkkus.

Osolaččat áigot váikkuhit dasa ahte luođis ja sámi musihkas leat buorit ovdánahttinvejolašvuođat , maid Davvi-Norgga “Landsdelsmusikerordninga” siskkobealde.

Osolaččaid mielas lea dehálaš sihkkarastit viidodaga sámi buvttademiin “Den kulturelle skolesekkenis” (DKS) Romssas ja Finnmárkkus.

Scenekunst, film og visuell kunst
Partene vil styrke og utvikle samiske scenekunstmiljøer som en del av den helhetlige scenekunstsatsingen i nord.

Partene anerkjenner Beaivváš Sámi Našunálateáhter som det nasjonale teatret for profesjonell teatervirksomhet med samisk som formidlings- og scenespåk. Partene skal arbeide for å sikre teatret forutsigbarhet til å skape og utøve samisk scenekunst, og bygge sterke scenefaglige kompetansemiljøer og nødvendig infrastruktur.

Partene vil bidra til å utvikle Sámi mánáid teáhter/ Samisk barneteater i Deatnu/Tana til å bli en nasjonal institusjon.

Partene vil støtte samisk filmutvikling og styrke og utvikle samiske filmmiljø, som en del av den helhetlige filmsatsingen i nord.

Partene vil samarbeide og legge til rette for utviklingen av den visuelle kunstscenen, hvor styrking av institusjonene, miljøene og enkeltkunstnere er vesentlig.

Partene mener at det er viktig å støtte det samiske fagmiljøet til å etablere nye plattformer for kunstformidling og kunstkritikk, som kan skape uavhengige fora for kritiske samtaler og refleksjoner om samisk kunst og kultur i Troms og Finnmark.

Partene vil bidra til at joik og samisk musikk har gode utviklingsmuligheter, også innenfor Landsdelsmusikerordninga i Nord-Norge.

Partene ser det som viktig å sikre en bredde i samiske produksjoner i Den kulturelle skolesekken (DKS) i Troms og Finnmark.

Bibliotek og litteratur
Partene skal bidra med gjensidig informasjon om samiske bibliotektjenester. Partene skal delta på hverandres faglige biblioteksamlinger og samarbeide om kurs og andre opplæringstiltak i samisk litteratur og samisk bibliotektjeneste for ansatte i skole- og folkebibliotek i Troms og Finnmark. Partene har årlige kontaktmøter. Det foreligger en egen samarbeidsavtale på bibliotekfeltet.

Girjerádju ja girjjálašvuohta
Osolaččat áigot váikkuhit girjerádjobálvalusa lotnolas diehtojuohkimii. Osolaččat áigot oasálastit goabbat guoibmáset fágalaš girjerájusčoakkálmasain ja ovttasbargat kurssaid ja eará oahpahandoaibmabijuiguin sámi girjjálašvuođa ja sámi girjerádjobálvalusaiguin skuvlla ja girjerájusbargiide Romssas ja Finnmárkkus. Osolaččain leat jahkásaš oktavuođačoahkkimat. Girjerájussuorgái gullá sierra ovttasbargošiehtadus.

Osolaččat áigot ovttasbargat sámi girjjálašvuođa gaskkustemiin, ja sámi girjjálašvuođa buvttadeami eavttuiguin.

Osolaččat áigot ovttasbargat Davviálbmogiid guovddáža fágalaš ja ekonomalaš sámi girjerádjofálaldagain, nannen ja ovdánahttin dihte gaskkustandoaibmabijuid sámi girjjálašvuhtii.

Valáštallan
Osolaččat áigot áŋgiruššat ovdánahttit sámi valáštallama iežaset fierpmádagain ja sihkkarastit einnostahtti rámmaeavttuid fálaldagaid ja doaimmaid viidáset ovdánahttimiin.

Osolaččat addet jahkásaččat doaibmadoarjaga Sámi Valáštallanlihttui Norgii.

Sámi organisašuvdnaeallin
Osolaččat áigot láhčit dili ceavzilis sámi servviide Romssas ja Finnmárkkus.

Romssa- ja Finnmárkku fylkkagielda áigu addit vuođđodoarjaga sámi servviide mat barget kulturbargguiguin fylkkas.

Dearvvašvuohta, eallindilli, valáštallan ja álbmotdearvvašvuohta
Osolaččat áigot dearvvašvuođalága ektui láhčit dili ulbmilaš rahčamuššii vuođđuduvvon dutkamiidda ja álbmot- ja fylkadearvvašvuođa iskkademiide mat gusket sámi álbmoga álbmotdearvvašvuođa hástalusaide.

Osolaččat áigot ovttasbargat dearvvašvuođa- ja birgenlágiguorahallama Saminor3 ruhtademiin.

Partene vil samarbeide om formidling av samisk litteratur, og for å bedre vilkårene for produksjon av samisk litteratur.

Partene vil samarbeide faglig og økonomisk om Samisk bibliotektjeneste ved Senter for nordlige folk, for å styrke og utvikle nye formidlingstiltak for samisk litteratur.

Idrett
Partene vil arbeide for å fremme samisk idrett i sine nettverk og sikre forutsigbare rammebetingelser for videreutvikling av tilbud og aktiviteter.

Partene gir årlig driftsstøtte til Samenes idrettsforbund-Norge.

Samisk organisasjonsliv
Partene vil legge forholdene til rette for levedyktige samiske foreninger i Troms og Finnmark.

Troms og Finnmark fylkeskommune vil gi grunntilskudd til samiske foreninger som driver med kulturarbeid i fylket.

Helse, levekår, idrett og folkehelse
Partene vil i tråd med folkehelseloven legge til rette for målrettet innsats basert på funn fra forskning og befolknings- og fylkeshelseundersøkelser vedrørende folkehelseutfordringer for den samiske befolkningen.

Partene vil samarbeide for finansiering av helse- og levekårsundersøkelsen Saminor3.

Partene vil samarbeide om nasjonale satsinger innen folkehelsearbeidet med fokus på lokal og regional iverksetting for samiske barn, unge og eldre. Særlig sentralt er oppfølging av Program for folkehelsearbeid i kommunene (2017–2027), hvor fokus er psykisk helse, rusforebygging og livskvalitet i målgruppen barn og unge 0–24 år. I tillegg er det behov for å samarbeide om kvalitetsreformen Leve hele livet for målgruppen 65 år og oppover.

Partene vil bidra til økt forskningsbasert kunnskap om tannhelseforhold i den samiske be-

Osolaččat áigot ovttasbargat našunála áŋgiruššamiin álbmotdearvvašvuođabarggus mii guovdilastá báikkálaš ja regionála álggaheami sámi mánáide, nuoraide ja vuorasolbmuide. Erenoamáš dehálaš lea suohkaniid álbmotdearvvašvuođabarggu prográmma (2017–2027) čuovvoleapmi, gos psyhkalaš dearvvašvuohta, gárrenvuođaeastadeapmi ja eallindássi leat guovddážis ulbmiljoavkkus mánát ja nuorat 0–24 jahkái. Dasa lassin dárbbašit ovttasbargat kvalitehtaođastusa "Leve hele livet" birra ulbmiljovkui 65 jagi ja boarráset.

Osolaččat áigot váikkuhit lassi dutkanvuođđuduvvon máhtolašvuhtii bátnedikšodilálašvuođa birra sámi álbmogis plánen ja ovdánahttima dihte buori bátnedikšobálvalusa.

Veahkaváldi, givssideapmi ja vealaheapmi

Osolaččat áigot doarjut dutkama ja doaibmaovdánahttima veahkaválddi, givssideami ja vealaheami ektui sápmelaččaid vuostá, erenoamážit oahpahusoktavuođas ja bargoeallima oktavuođas.

Osolaččat áigot doarjut dutkama ja doaimmaid mat ovddidit áigeguovdilis váttisvuođačuolmmaid ja váikkuhit sámi LHBTIQ-persovnnaid[2] čalmmustahttimii oktan sin vuoigatvuođaiguin.

Osolaččat áigot áŋgiruššat nannet ja sihkkarastit dikšofálaldagaid olbmuide geat leat vásihan veahkaválddálašvuođa ja seksuála illasteami, ja sin oapmahaččaide.

folkningen for å kunne planlegge og utvikle en god tannhelsetjeneste.

Vold, mobbing og diskriminering

Partene vil støtte opp om forskning på og utvikling av tiltak mot vold, mobbing og diskriminering av samer, særlig i tilknytning til opplæringssammenheng og i arbeidslivet.

Partene vil støtte opp om forskning og tiltak som tar opp aktuelle problemstillinger og bidrar til synliggjøring av samiske LHBTIQ-personer[2] og deres rettigheter.

Partene vil arbeide for å styrke og sikre behandlingstilbud overfor personer som har vært utsatt for vold og seksuelle overgrep, samt deres pårørende.

2 *LHBTIQ geavahuvvo dárogielas čoahkkedoaban olbmuide ja joavkkuide mat eai čuovo sohkabeali ja seksualiteahta norpmaid, ja dasa gullet lesbat, homofiillat, bifiillat ja transolbmot. I-bustávva ovddasta interseksualiteahta ja Q-bustávva ovddasta queerolbmuid.*

2 *LHBTIQ brukes som en norsk samlebetegnelse for personer og grupper som bryter med normer for kjønn og seksualitet, og inkluderer lesbiske, homofile, bifile og transpersoner, I-en står for interseksualitet og Q-en for queerpersoner.*

Romsa/Tromsø 09.05.2022

Silje Karine Muotka
Sámediggepresideanta

SÁMEDIGGI
SAMETINGET

Bjørn Inge Mo
Fylkesrådsleder

Troms og Finnmark fylkeskommune
Romssa ja Finnmárkku fylkkagielda
Tromssan ja Finmarkun fylkinkomuuni